

УДК 811.111'255.2:6

TERMS AS VIEWED BY THE TRANSLATOR AND TRANSLATION THEORY: SPECIFIC FEATURES OF PROFESSIONAL ABBREVIATIONS TRANSLATION**ТЕРМІНИ З ТОЧКИ ЗОРУ ПЕРЕКЛАДАЧА ТА ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ: СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР ФАХОВОЇ МОВИ****Ihnatiuk O.H. / Ігнатюк О.Г.****Solomchak T.V. / Соломчак Т.В.***Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Івано-Франківськ, Карпатська 15, 76015**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ivano-Frankivsk, Karpatska 15, 76015*

***Анотація.** В роботі розглядаються ознаки та способи перекладу абревіатур фахової мови рамках реалізації різноманітних концепцій перекладу науко-технічних термінів. Досліджено проблеми скорочення лексичних одиниць як специфічного мовного феномену. Розглянуто характеристики скорочених лексичних одиниць, визначено поняття скорочення як одиниці усної або письмової мови.*

***Ключові слова:** термін, скорочення, абревіатура, транскодування.*

Вступ.

В процесі перекладу фахової мови, термінологічним компонентам приписується, як правило, першорядне значення, і галузь техніки тут не є винятком. Часто створюється враження, що лексичні проблеми при технічному перекладі вже вирішені тоді, коли перекладач знайшов відповідний термін на іншій мові, і це навіть тоді, коли в літературі з технічного перекладу таким аспектам, як конвенції типів текстів чи актів мовлення приділяється на даний час чи не більше уваги. За цим, судячи з усього, стоїть визначення поняття терміна, яке ввів Вюстер в своїй «Загальній теорії термінології (ЗТТ)», де кожен термін трактується однозначно.

Основний текст.

На першому етапі перекладач діє семасіологічно, тобто від назви вихідною мовою до визначення, як одиниці думки і знань, проте в рамках другого етапу – ономасіологічно, тобто від надмовного поняття до назви терміну мовою перекладу.

Існування культурних відмінностей в галузі термінологічних систем перш за все довів Шміт за допомогою різноманітних прикладів з різноманітних технічних галузей. Також, саме ЗТТ повністю визнає існування відмінностей в термінологічних системах різних мов. Через свої пріоритетні цілі (нормування з метою міжнародної комунікації) логічна послідовність є тільки необхідністю уніфікувати різні термінологічні системи.

З іншого боку, в процесі перекладу значення текстових та прагматичних чинників є особливо помітними. Так, Шрів (1997:772-773) вказує на те, що еквівалент на мові перекладу повинен підходити до кінцевого перекладу не тільки семантично, але йлінгвістично і прагматично.

Роджерс (1999, 2000) також звертає увагу на небезпеку методу "look-it-up-

and-slot-it-in" ("знайди і встав"), який ґрунтується на припущенні, що контекст нібито менше впливає на наукові і технічні терміни (2000: 104). Далі, на прикладі текстів автомобільно-технічної тематики вона показує те, як у тексті між термінами виникають динамічні зв'язки, у той час як трактування, яке подається в словниках чи термінологічних системах є статичним. Вона дійшла висновку, що між перекладачем та термінами на мові перекладу має бути динамічний і творчий зв'язок.

Наступним питанням, з приводу якого дискутують з точки зору теорії перекладу, є відмінність між поняттями "термін" та "слово" або ступеня їх важливості для перекладу. У зв'язку з цим Кайзер-Кук зазначає, що ознаки, які традиційно приписують термінам (точне визначення, компонент системи) можливо все-таки не так добре підходять для того, щоб відмежувати їх від загальної лексики.

З одного боку, не всі фахові терміни в тексті відповідають точному визначенню, а з іншої – майже про усі поняття можна сказати, що вони є частиною системи. На основі цього вона робить висновок, що слід би мати інші критерії, а також задається питанням, чи насправді така вже й фундаментальна різниця між власне технічними термінами та іншими контекстними і вузькоспеціалізованими одиницями.

В результаті, опираючись на практичний досвід, серед лав перекладачів неодноразово роздумували над тим, що в переважній більшості випадків терміни появляються в текстах не тільки в своєму нормативно-правовому співвідношенні поняття до найменування 1:1, але й можуть неодноразово змінюватись залежно від контексту

Проблеми скорочення лексичних одиниць як специфічного мовного феномену в сучасних мовах привертала увагу багатьох дослідників. Вони розглядаються в численних статтях та окремих роботах українських, російських та зарубіжних авторів. До числа найбільш вагомих робіт з цих питань слід віднести роботи В.В. Борисова, В.І. Карабана, Л.Л. Нелюбина та ін.

За визначенням скорочення є ширшим поняттям, ніж акронім або аббревіатура.

Скорочення - це такий спосіб словотвору, суть якого полягає у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним смислом.

Абревіатура (лат. *abbreviatio* - скорочую) - складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються в усній та писемній мові.

Акроніми (від "акрос" (крайній, верхній) і "онома" (ім'я)) - мовні одиниці, утворені зазвичай від початкових літер, елементів або цілих слів, що входять до вихідного словосполучення, і набувають фонетичну будову та відповідну орфографію слова.

Низці аббревіатур характерно не лише словесне, але й візуальне представлення. В багатьох випадках таке візуальне представлення досягається за допомогою цифр.

Деякі аббревіатури мають кілька дефініцій, які досить часто мають

протилежне значення, або ж зовсім не пов'язані між собою.

Переклад науково-технічних аббревіатур здійснюється кількома способами:

1. Повне запозичення англійського скорочення в латинських літерах. Цей шлях зазвичай використовується для передачі номенклатурних позначень.

2. Транскодування, що представляє собою транслітерацію, коли за допомогою українських букв передаються букви, з яких складається англійське слово чи транскрибування - передача українськими літерами не орфографічної форми, а звучання англійського слова. .

4. Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин їх лексичними відповідностями у мові перекладу.

5. Експлікація – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням

Найтипівішим способом перекладу аббревіатур та акронімів є транскодування скорочення. Певної закономірності щодо вибору між транскодуванням та перекладом повних форм відповідних скорочень, очевидно, немає, існує тенденція до транскодування англійських широко вживаних скорочень, що позначають назви організації, агентства, об'єднання, організації тощо.

В рамках реалізації різноманітних концепцій перекладу науково-технічних термінів, кожний окремий сегмент (в нашому прикладі, переклад аббревіатур, слід розглядати на тлі загальних аспектів теоретичного перекладознавства, таких як значення комунікації, значення процесу пізнання та різниці між терміном та словом.

Висновки.

В рамках реалізації різноманітних концепцій перекладу науково-технічних термінів, кожний окремий сегмент (в нашому прикладі, переклад аббревіатур, слід розглядати на тлі загальних аспектів теоретичного перекладознавства, таких як значення комунікації, значення процесу пізнання та різниці між терміном та словом.

Література:

1. Булатов О. Професійний перекладач - це обличчя держави / О. Булатов. – Урядовий кур'єр, 12 травня 1998.- 9 с.

2. Кальниченко О.А. Англо-український науково-технічний переклад [Текст]. Навчальний посібник / О.А.Кальниченко, Е.Х. Рабінович, Г.М. Кучер. – Харків :НУА, 2007. – 124 с.

3. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. 1 ч. Граматичні труднощі / В. Карабан. – Вінниця : 2001.- 272 с.

4. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. 2 ч. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В. Карабан. – Вінниця: 2001. – 304 с.

5. Олійник А.Д. Прагмалінгвістичні аспекти сприйняття й перекладу науково-технічних текстів / А.Д. Олійник. – Чернівці : Аграрна наука і освіта № 5-6, 2007.- 133- 138 с.

Abstract. *The work deals with specific features and translation techniques of professional abbreviations and acronyms within the frame of implementation of technical and scientific terms translation. The problems of lexical units as a specific language phenomenon were studied. The characteristics of abbreviated lexical units, the concept of the abbreviation as a unit of oral and written language was determined.*

References:

1. Bulatov O. Profesiynyperekladach – tseoblychyaderzhavy [Professional interpreter is a sight of nation] / O. Bulatov. – Uryadovykuryer, 12 travnya 1998.- 9 s.
2. Kalnychenko O.A. Anglo- ukrainskyinukovo-technichnyipereklad [English- Ukrainian scientific- technical translation] / O.A. Kalnychenko, E.H. Rabinovych, G.M. Kucher.- Kharkiv:NUA, 2007.- 124 s.
3. KarabanVyacheslav. Pereklad angliyskoi na ukovoy i technichnoyi literatury. 1 ch.Gramatychnitrudnostchi [Translation of English scientific and technical literature p.1 Grammatical difficulties] / VyacheslavKaraban. – Vinnytsya: 2001.- 272 s.
4. KarabanVyacheslav. Perekladangliyskoinaukovoyiitechnichnoyiliteratury.2 ch.Lecsychni, terminologichni ta zhanrovo-stylistychnitrudnostchi [Translation of English scientific and technical literature p.2 Lexical, terminological and genre-stylistical difficulties] / VyacheslavKaraban. – Vinnytsya: 2001.- 304 s.
5. Oliynyk A.D. Pragmalingvistychniaspectyspryinyattaiperecladunaykovo-technichnychtekstiv [Pragmalingvistical aspects of understanding and translatingthe scientific-technical texts] / A.D. Oliynyk.-Chernivtsi: Agrarnanaukaiosvita № 5-6, 2007.- 133- 138 s.
6. Oliynyk A.D. Protsespysmovogoperekładu z angliyskoimovytektstivnaukovo-technichnogospriamuvannya [Process of English writting translation of scientific-technical texts] / A.D. Oliynyk, U.A. Matyash. – Chernivtsi: Agrarnanaukaiosvita №5, 2006.- 151-154 s.
7. Petrova O.V. Vvedenie v teoriyupraktikyuperevodanamaterialeangliyskogoyazyka [Introductory theoretical course of practical translation in English] / O.V. Petrova.- M.: Vostok-Zapad, 2007.- 96 s.

© Ігнатюк О.Г., Соломчак Т.В.